

Beneficjenci rent i emerytur oraz odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia na podstawie Europejskiego systemu zintegrowanych statystyk na temat ochrony socjalnej

Stan obecny, perspektywy i kierunki rozwoju

Robert Chrabąszcz, Jerzy Gruszka
Urząd Statystyczny w Krakowie

Europejski system zintegrowanych statystyk na temat ochrony socjalnej

Metodologia **Europejskiego systemu zintegrowanych statystyk na temat ochrony socjalnej** (ESSPROS) powstała i ewoluowała w odpowiedzi na rosnące znaczenie polityki społecznej współczesnego państwa. Jej stosowanie umożliwia powiązanie wskaźników społecznych ze wskaźnikami makroekonomicznymi oraz monitorowanie polityki Unii Europejskiej.

Europejski system zintegrowanych statystyk na temat ochrony socjalnej dok.

Celem działań Eurostatu oraz krajów członkowskich UE jest opracowanie spójnej informacji o funkcjach społecznych państwa zgodnie z metodologią ESSPROS.

Polska od 2000 r. przekazuje dane ESSPROS do Eurostatu. Od 2018 r. dane te są opracowywane i przekazywane przez Urząd Statystyczny w Krakowie.

Ochrona socjalna

Ochrona socjalna obejmuje wszystkie interwencje organów publicznych lub prywatnych, których celem jest zabezpieczenie gospodarstw domowych i osób fizycznych przed wystąpieniem określonego zagrożenia lub jego skutkami pod warunkiem, że nie zaistnieją jednoczesne wzajemne korzyści lub umowy indywidualne.

Źródło: Podręcznik metodologiczny oraz wytyczne ESSPROS, Eurostat 2019.

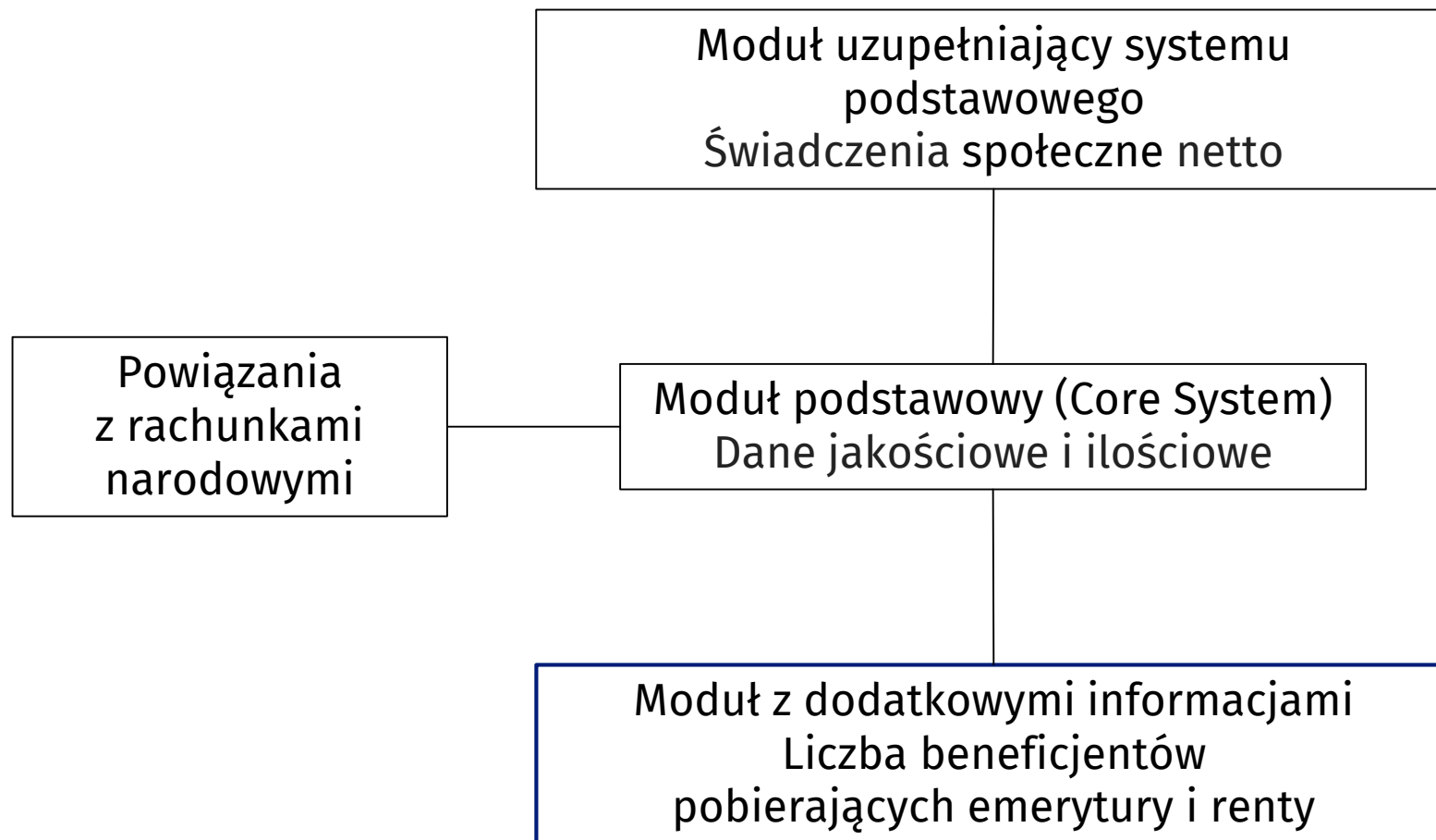
Zakres ochrony socjalnej

Różne rodzaje ryzyka i potrzeby definiują podstawowe cele, na jakie przeznaczane są środki w ramach ochrony socjalnej.

Cele te grupowane są według następujących funkcji:

- Choroba/Ochrona zdrowia,
- Niepełnosprawność,
- Podeszły wiek,
- Utrata bliskiej osoby,
- Rodzina/dzieci,
- Bezrobocie,
- Mieszkalnictwo,
- Wykluczenie społeczne, gdzie indziej niesklasyfikowane.

Schemat ochrony socjalnej wg ESSPROS

Schemat ochrony socjalnej wg ESSPROS dok.

W **module podstawowym** rejestrowane są wydatki na świadczenia społeczne ze względu na funkcje, typ i zależność od dochodu oraz wpływy do systemów ochrony socjalnej według rodzaju i źródła finansowania.

W **module uzupełniającym** systemu podstawowego rejestrowane są wartości świadczeń ochrony socjalnej netto, czyli świadczenia społeczne brutto pomniejszone o podatki i składki na ubezpieczenia społeczne.

Moduł uzupełniający o liczbie osób pobierających renty i emerytury

Zawiera dane o łącznej liczbie świadczeniobiorców według następujących rodzajów rent i emerytur:

- emerytura z powodu wieku,
- wcześniejsza emerytura z powodu ograniczonej zdolności do pracy,
- wcześniejsza emerytura z powodu bezrobocia,
- emerytura pomostowa,
- emerytura częściowa,
- renta inwalidzka,
- renta rodzinna.

w czterech funkcjach ESSPROS: Niepełnosprawność, Podeszły wiek, Utrata bliskiej osoby, Bezrobocie.

Moduł uzupełniający o liczbie osób pobierających renty i emerytury c.d.

Dane szczegółowe (poziom systemu) o liczbie beneficjentów rent i emerytur istniejących w polskim systemie prawnym.

Dane o beneficjentach świadczeń są **grupowane** według:

- zależności lub niezależności wysokości przyznawanych rent i emerytur od dochodu beneficjenta,
- funkcji,
- systemu ochrony socjalnej,
- płci,
- ogółem na poziomie wszystkich funkcji i systemów.

Informacje uzupełniające: raport jakościowy i statystyki uzupełniające.

Moduł uzupełniający o liczbie osób pobierających renty i emerytury dok.

Reguły zgodności z modułem podstawowym ESSPROS:

- dane gromadzone tylko dla pozycji wydatków zapisanych w module podstawowym,
- jeśli wydatek na świadczenie obejmuje zaspokojenie potrzeb w ramach kilku funkcji ochrony socjalnej (tzw. świadczenia wielofunkcyjne) to dane o liczbie beneficjentów również dzielone są według funkcji.

Pozwala to na oszacowanie średnich wydatków na osobę w danym roku sprawozdawczym.

Odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia

Beneficjenci świadczeń społecznych z tytułu bezrobocia (Unemployment Benefits Recipients - UBR)

Badanie liczby beneficjentów świadczeń z tytułu bezrobocia jest elementem programu rozwoju statystyk o ochronie socjalnej, w ramach strategii Komisji Europejskiej dotyczącej wzmocnienia roli wskaźników o ochronie socjalnej w procesie planowania polityki budżetowej w skali poszczególnych państw członkowskich i całej UE.

Odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia c.d.

Dane UBR przedstawiane są w podziale na:

- płeć,
- kategorie wiekowe,
- systemy ochrony socjalnej,
- oraz według zależności lub niezależności przyznawanych świadczeń od dochodu beneficjenta.

Odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia dok.

Informacja zawarta w module **rozszerza zakres sprawozdawczy ESSPROS** o beneficjentach ochrony socjalnej o funkcję Bezrobocie. Zestaw danych Beneficjenci UBR to przekazywana na zasadach dobrowolności cykliczna informacja roczna.

Polska przekazuje do Eurostatu informację o UBR od 2021 r., począwszy od danych za 2019 r.

Świadczenia z tytułu bezrobocia

- **Pełny zasiłek dla bezrobotnych** – świadczenia kompensujące utratę zarobków, jeżeli dana osoba jest zdolna do pracy, ale nie jest w stanie znaleźć odpowiedniego zatrudnienia.
- **Częściowy zasiłek dla bezrobotnych** – świadczenia kompensujące utratę wynagrodzenia z powodu formalnych krótkoterminowych przerw dotyczących świadczenia pracy.
- **Świadczenia z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę ze względów rynku pracy:** okresowe wypłaty dla starszych pracowników, którzy przechodzą na emeryturę przed osiągnięciem referencyjnego wieku emerytalnego z powodu bezrobocia lub redukcji zatrudnienia. Płatności te ustają, gdy ich beneficjent staje się uprawniony do emerytury z powodu wieku.

Świadczenia z tytułu bezrobocia dok.

- **Zasitek na kształcenie zawodowe:** wypłaty na rzecz osób pracujących, które biorą udział w programach szkoleniowych mających na celu rozwój ich potencjału zatrudnienia.
- **Inne okresowe świadczenia pieniężne:** pozostała pomoc finansowa, w szczególności wypłaty dla osób długotrwale bezrobotnych np. finansowe wsparcie dla rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia – metadane

Dane UBR opracowane są według dwóch zmiennych odnoszących się do każdego świadczenia z tytułu bezrobocia:

- **Beneficjenci w ciągu roku (ROY)** – łączna liczba osób, które otrzymują świadczenie w dowolnym momencie w ciągu roku referencyjnego.
- **Średnia wartość roczna (AAS)** – wynik kilku obserwacji wykonanych w danym roku referencyjnym. AAS opisuje średnią liczbę beneficjentów otrzymujących świadczenie w dowolnym momencie roku referencyjnego. Eurostat zaleca wykonywanie obserwacji co najmniej w cyklu miesięcznym.

Odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia – perspektywy i kierunki rozwoju

Obecnie badanie UBR ma charakter eksperymentalny. Jest pilotażem pozwalającym ocenić możliwości rozszerzenia informacji o beneficjentach świadczeń ESSPROS.

Wnioski z wdrażania badania:

- konieczność kontynuacji badania i odejście od eksperymentalnego charakteru badania,
- uproszczenie metodologii badania (m.in. poprzez ograniczenie liczby przedziałów wiekowych i rezygnację z wprowadzenia zmiennej o przepływach beneficjentów świadczeń w ciągu roku).

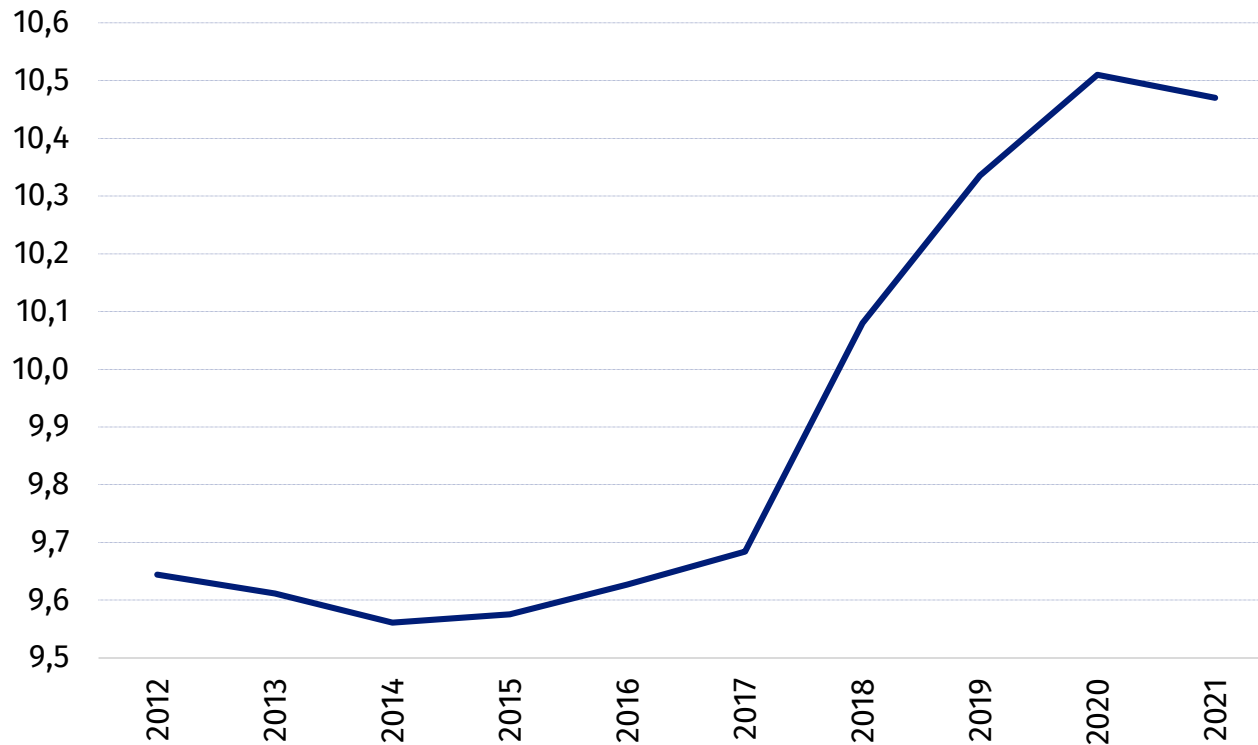
Odbiorcy świadczeń z tytułu bezrobocia – perspektywy i kierunki rozwoju dok.

Kierunki rozwoju:

- Modyfikacja i poprawa metodologii opracowania danych celem umożliwienia opracowania zestawu danych przez wszystkie kraje przekazujące dane o ochronie socjalnej,
- Przesyłanie danych UBR ma być obowiązkowe, po podpisaniu stosownego porozumienia przez państwa członkowskie UE i EFTA,
- Dane o beneficjentach świadczeń z tytułu bezrobocia będą oficjalnie publikowane przez Eurostat,
- Rozszerzenie stosowania w kolejnych obszarach ochrony socjalnej (inne funkcje ESSPROS – np. Rodzina/Dzieci) uznano za możliwe po formalnej instytucjonalizacji opracowania zestawów danych UBR.

Beneficjenci ochrony socjalnej w Polsce w latach 2012–2021

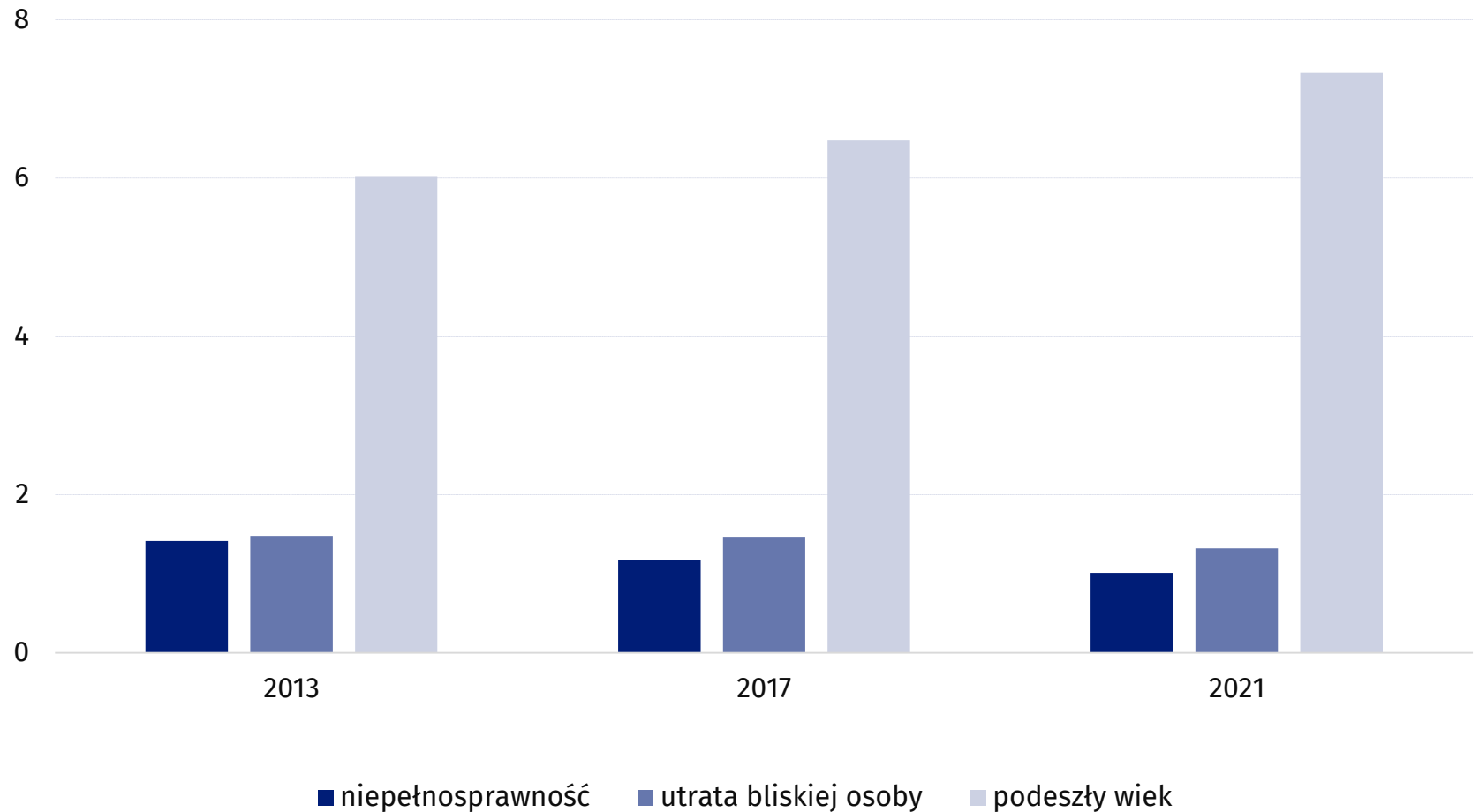
mln osób

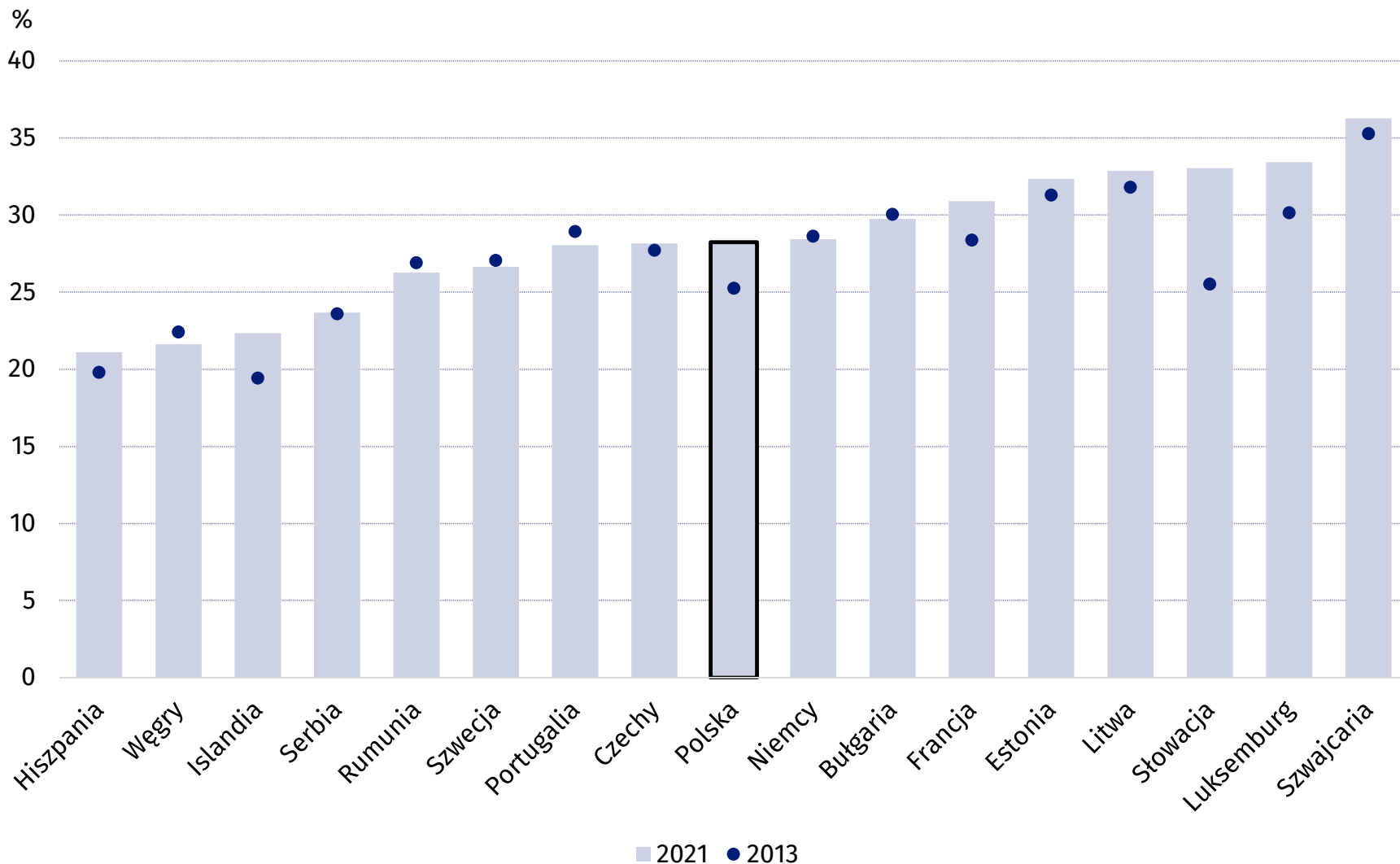
↑ 8,6%
wzrost liczby
beneficjentów rent
i emerytur w Polsce
w 2021 r.
w porównaniu z 2012 r.

Beneficjenci ochrony socjalnej według funkcji w Polsce

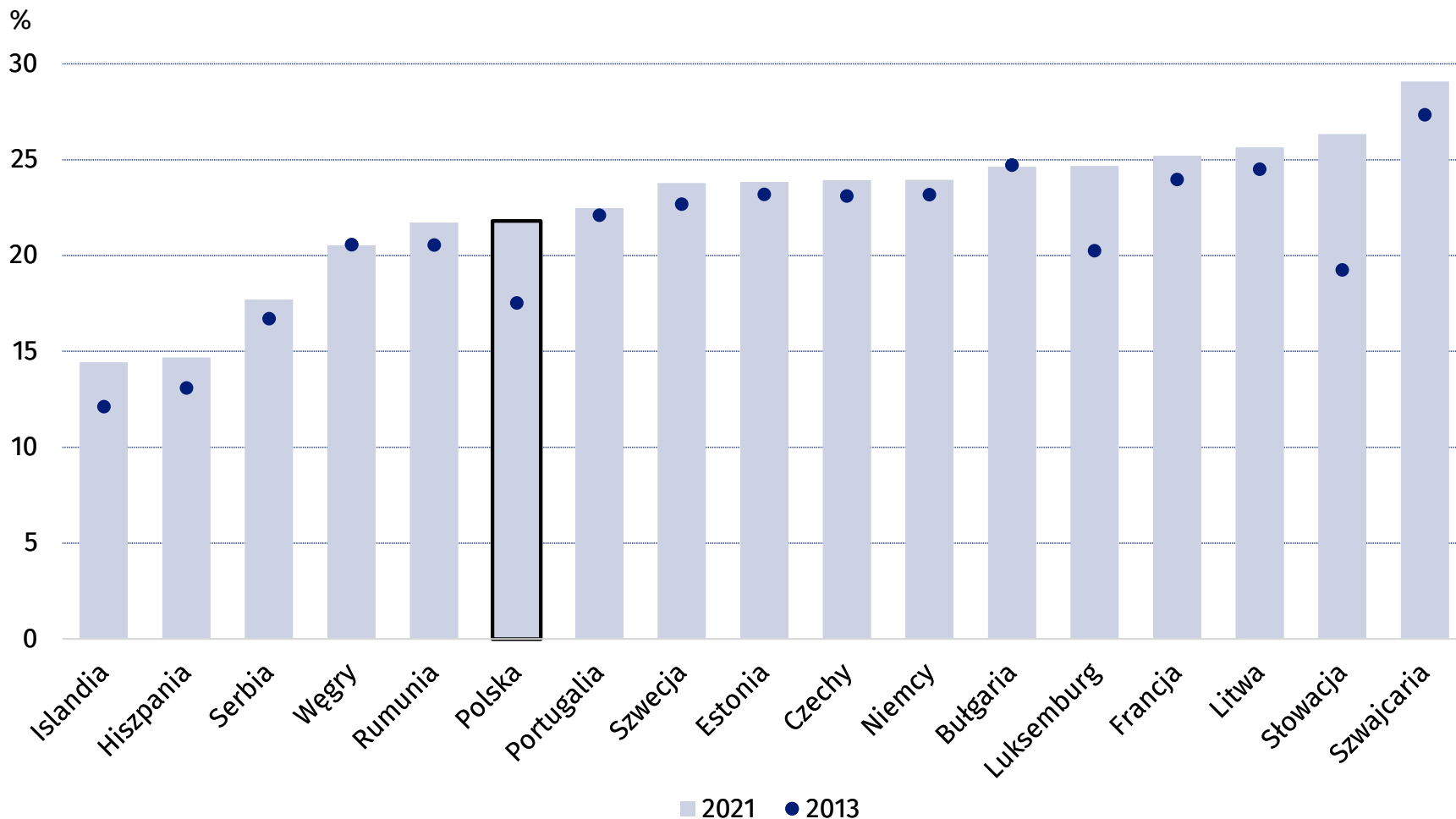
mln osób

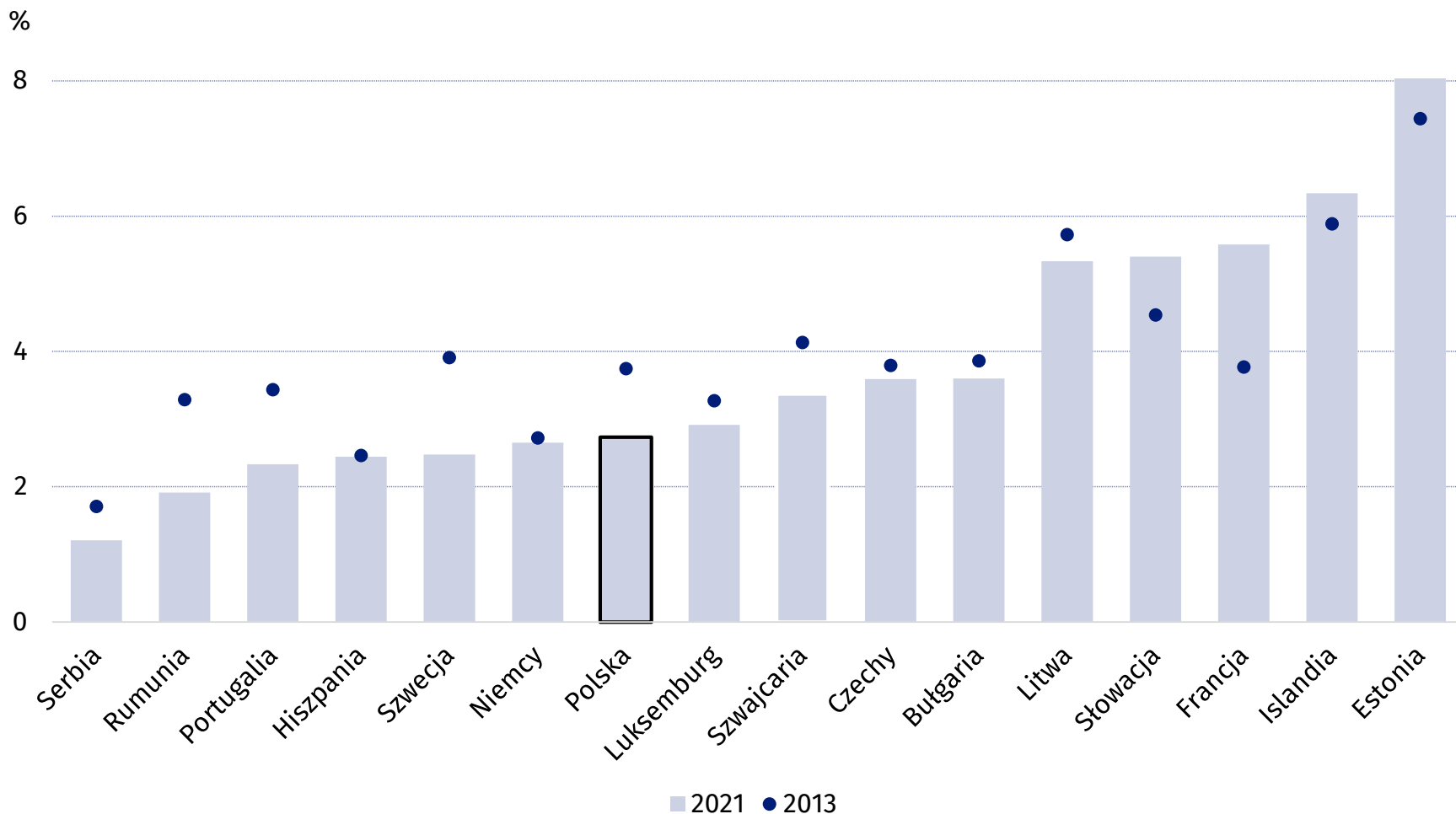
Udział liczby beneficjentów rent i emerytur w liczbie ludności ogółem w Polsce i innych krajach europejskich

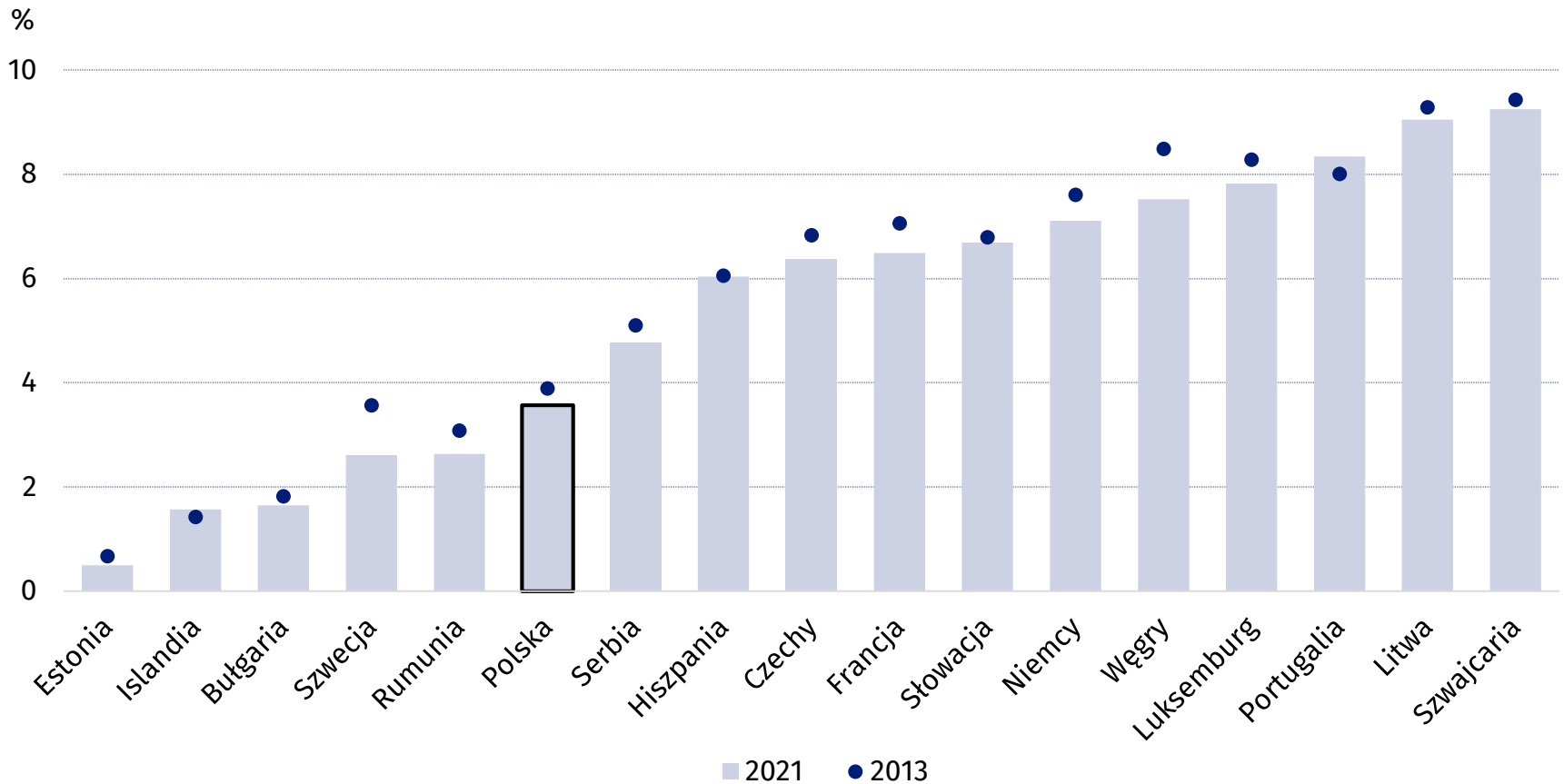
Udział liczby beneficjentów rent i emerytur przyznawanych z racji wieku w liczbie ludności ogółem w Polsce i innych krajach europejskich

Udział liczby beneficjentów rent i emerytur przyznawanych z powodu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem w Polsce i innych krajach europejskich

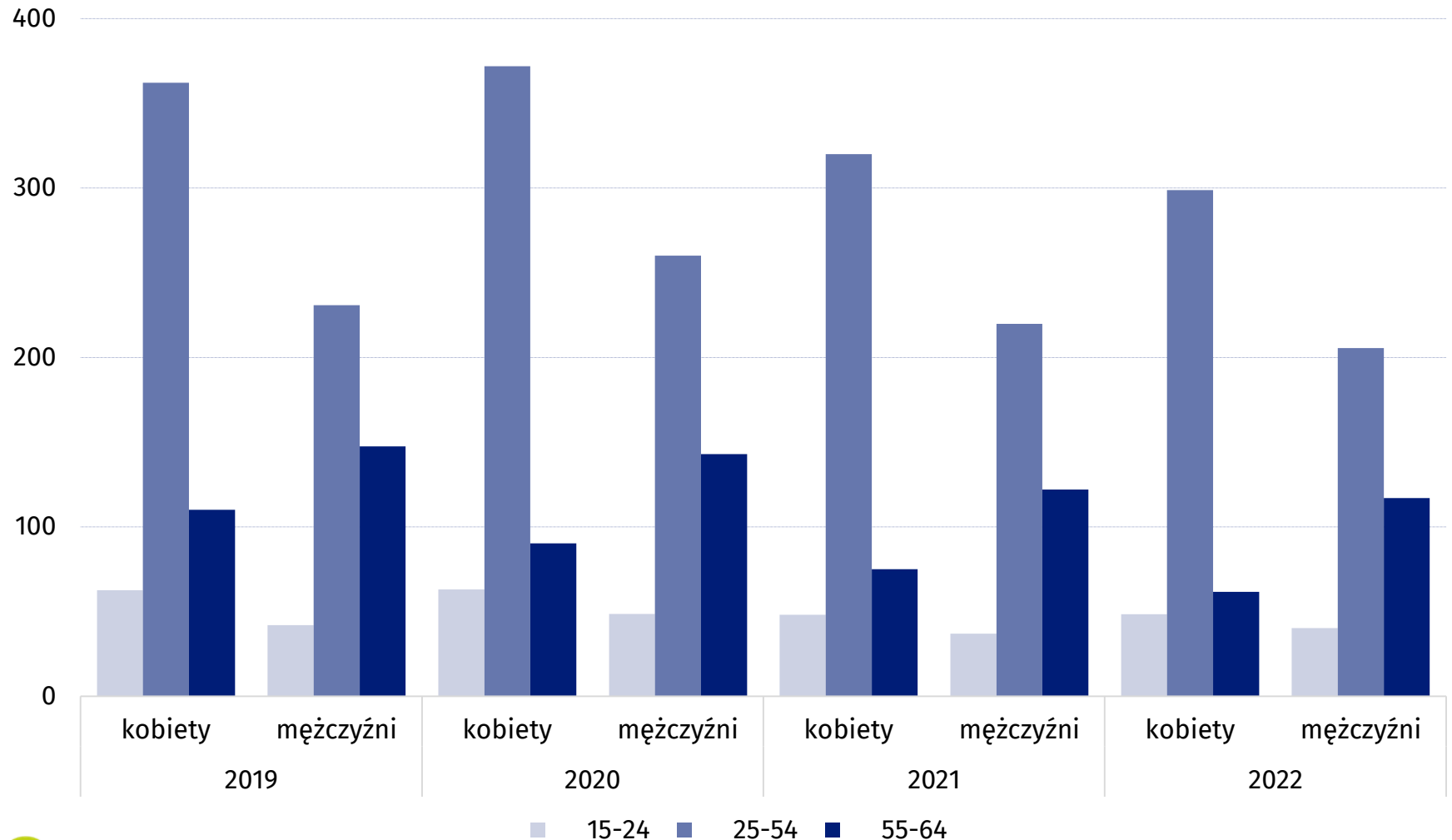

Udział liczby beneficjentów rent i emerytur przyznawanych z powodu utraty bliskiej osoby w liczbie ludności ogółem w Polsce i innych krajach europejskich

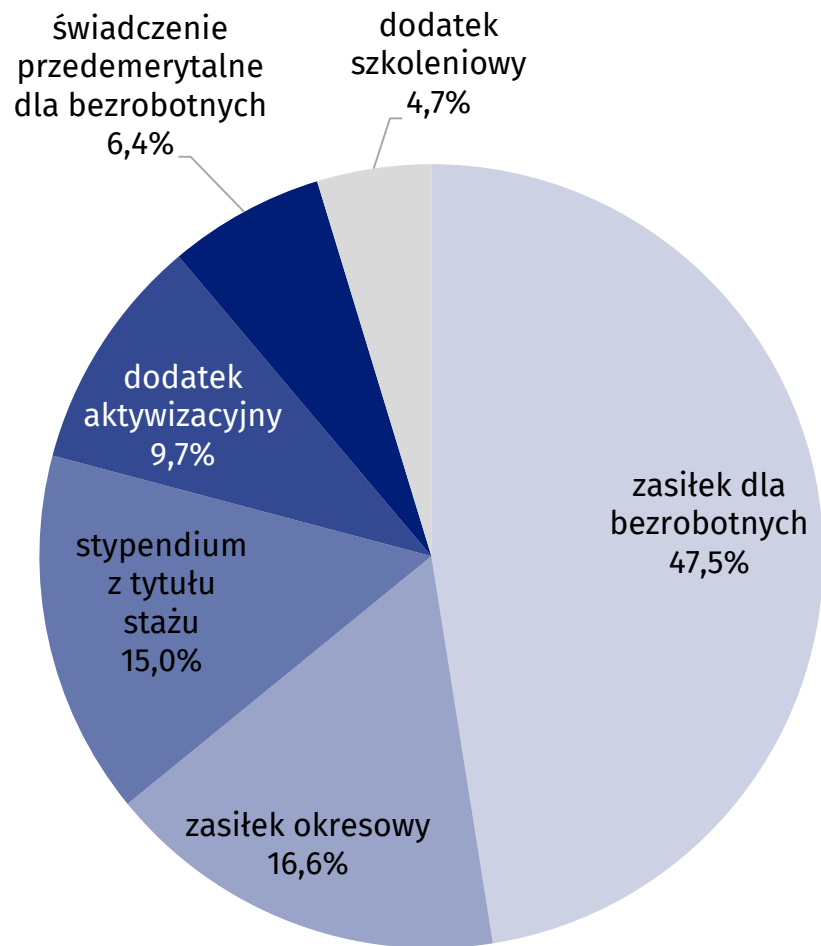

Odbiorcy świadczeń dla bezrobotnych według płci i grup wieku w Polsce w latach 2019–2022

tys. osób

Odbiorcy świadczeń dla bezrobotnych według rodzaju świadczenia w Polsce w 2022 r.

Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej Urząd Statystyczny w Krakowie

Robert Chrabąszcz, r.chrabaszcz@stat.gov.pl
Jerzy Gruszka, j.gruszka@stat.gov.pl